Programmatekst

IIIe programma Revalidatieonderzoek

februari 2013

Colofon

Het IIIe Programma Revalidatieonderzoek is opgesteld en wordt financieel mogelijk gemaakt door Revalidatie Nederland, Fonds NutsOhra, Revalidatiefonds, Johanna KinderFonds (JKF) / Stichting Rotterdams Kinderrevalidatie Fonds Adriaanstichting (KFA) en de Nederlandse Vereniging van Revalidatieartsen (VRA). ZonMw ondersteunt het programma in de uitvoering.

Voor meer informatie over het IIIe programma Revalidatieonderzoek kunt u contact opnemen met drs. Margo van den Berg, programmasecretaris, via e-mail mberg@zonmw.nl of telefoon 070 349 52 97.

Auteurs: prof. dr. G.A.M. van den Bos, prof. dr. A.J.H. Prevo
Datum: februari 2013
Oplagenummer: 100/02/2013/Z&W

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Tel. 070 349 51 11
Fax 070 349 53 58
www.zonmw.nl
info@zonmw.nl

Programmatekst IIIe Programma Revalidatieonderzoek

Als vervolg op het I en IIe Programma Revalidatieonderzoek wordt een IIIe Programma Revalidatieonderzoek uitgezet. Het programma is opgesteld en wordt financieel mogelijk gemaakt door Revalidatie Nederland, Fonds NutsOhra, Revalidatiefonds, Johanna KinderFonds (JKF) / Stichting Rotterdams Kinderrevalidatie Fonds Adriaanstichting (KFA) en de Nederlandse Vereniging van Revalidatieartsen (VRA). ZonMw ondersteunt het programma in de uitvoering. In totaal is reeds 2.392.000 euro aan onderzoeks- en implementatiebudget beschikbaar gesteld voor de totale looptijd van vijf jaar (2013 t/m 2017). Op grond van de toezeggingen is er budget voor vier onderzoeksprogramma's: om een multicenter onderzoeksprogramma mogelijk te maken wordt er voor ieder onderzoeksprogramma 600.000 euro beschikbaar gesteld. Het IIIe Programma start met het uitzetten van drie onderzoeksprogramma's. In het najaar van 2013 wordt het vierde onderzoeksprogramma uitgezet.
Het IIIe Programma Revalidatieonderzoek heeft twee hoofddoelstellingen:

- versterking van de kwaliteit van het multidisciplinaire revalidatieonderzoek met expliciete aandacht voor het patiëntenperspectief
- verankering van de revalidatieonderzoeksinfrastructuur.

Het IIIe Programma Revalidatieonderzoek concentreert zich op onderzoek naar het effect van revalidatie-interventies vanuit patiëntenperspectief. De focus ligt op patiëntgeoriënteerde uitkomstmaten: de revalidatie richt zich nadrukkelijk op de bevordering van autonomie en zelfredzaamheid en de verbetering van maatschappelijke participatie en kwaliteit van leven.

De hier beschreven programmatekst dient als handleiding voor onderzoekers die binnen het IIIe Programma een aanvraag willen indienen. Daarnaast verschaft deze tekst informatie aan de financiers en andere geïnteresseerden.

1 Inleiding

Het RGO advies
Het revalidatieonderzoek heeft lange tijd geen gelijke tred gehouden met de groei in de revalidatiezorg, maar in de afgelopen 15 jaar is een belangrijke inhaalslag gemaakt.

In 1997 verscheen het RGO Advies *Revalidatieonderzoek; stimulatie van revalidatieonderzoek en inbedding van revalidatieonderzoek in medische faculteiten in Nederland*. De conclusie was dat ontwikkelingen binnen het revalidatieonderzoek versnipperd plaatsvonden en gestreefd moest worden naar meer afstemming en coördinatie van onderzoek. De kwaliteit van het onderzoek was onvoldoende en de inbedding in de universitaire centra was te beperkt.

Het Ie Programma Revalidatieonderzoek
In vervolg op het RGO-advies werd in opdracht van VWS, OC&W en Revalidatie Nederland in1998 het Ie Programma Revalidatieonderzoek gestart met als intermediair en uitvoerder ZonMw. Het Ie Programma is eind 2005 afgesloten. In dit Programma werd ruime aandacht gegeven aan kennisontwikkeling en de uitvoering van descriptief onderzoek, prognostisch onderzoek, beloopstudies en het ontwikkelen van meetinstrumenten. De uitkomsten konden worden vertaald in praktische handvatten zoals behandelprotocollen en richtlijnen. Binnen het Ie Programma zijn ruim 75 projecten succesvol afgerond; bijna 200 *peer reviewed* artikelen werden gepubliceerd. De uitkomsten werden voor een breed publiek beschreven in het boek *Voorspellen van Herstellen (2009).* Niet alleen de kwaliteit van het revalidatieonderzoek maar ook de onderzoeksinfrastructuur kon substantieel worden verbeterd. Alle universitair medische centra hebben nu een leerstoel revalidatiegeneeskunde. Door samenwerking tussen universiteiten en revalidatiecentra hebben clinici en professionals binnen de revalidatiecentra zich kunnen scholen in wetenschappelijk onderzoek, een groot aantal is gepromoveerd, en is er meer aandacht voor wetenschappelijk onderzoek binnen de revalidatiecentra gekomen.

IIe Programma Revalidatieonderzoek
Tijdens het Ie Programma ontstond de behoefte aan een vervolgprogramma om de investeringen in onderzoek en infrastructuur niet verloren te laten gaan. Het IIe Programma bouwde voort op het Ie Programma. Nu het beloop van aandoeningen met het Ie Programma in grote lijnen in kaart was gebracht, was de tijd rijp om de koers te verleggen en effectstudies op te zetten en de werkingsmechanismen ervan te bestuderen. Het IIe Programma kwam er dankzij de uitdrukkelijke wens van het onderzoeksveld, de brancheorganisatie en ZonMw, en ook de fondsen betuigden ruimhartig hun instemming. Het Revalidatiefonds, het Johanna KinderFonds (JKF), de Stichting Rotterdams Kinderrevalidatie Fonds Adriaanstichting(KFA) en het Prinses Beatrix Spierfonds (PBS) waren bereid een IIe Programma Revalidatieonderzoek te ondersteunen. Revalidatie Nederland, de Nederlandse Vereniging van Revalidatieartsen (VRA) en ZonMw ondersteunden eveneens het IIe Programma Revalidatieonderzoek. De programmering van het IIe Programma kreeg ook buiten het revalidatieveld weerklank getuige de extra substantiële bijdrage van het Fonds NutsOhra en het VSBfonds. Het IIe Programma groeide daarmee uit tot zes onderzoeksprogramma's, over de periode 2005 tot en met 2014. In de eindfase van elk onderzoeksprogramma wordt gestart met een implementatieproject. Hiervoor zijn in de beginfase al gelden gereserveerd.

Innovatieprogramma Revalidatie
Van 2009 tot en met 2011 werd in opdracht van VWS een Innovatieprogramma Revalidatie uitgevoerd dat gezamenlijk door ZonMw en Revalidatie Nederland werd opgesteld.
Daarbij ging het onder meer om het verbeteren van de beschikbaarheid en toegankelijkheid van kennis en de brede landelijke implementatie van innovaties die op kleine schaal al effectief zijn gebleken. Hierbij zijn ook producten van het Ie en IIe Programma Revalidatieonderzoek betrokken.

2. Terreinverkenning

Tijdens het beloop van het IIe Programma werd door het onderzoeksveld aangedrongen om nogmaals een landelijk programma op te zetten. De uitkomsten van het Ie en IIe Programma Revalidatieonderzoek maken duidelijk dat een wetenschappelijke benadering van de revalidatie leidt tot zowel een betere diagnose en prognose als tot een effectievere behandeling. Terwijl beide Programma's substantieel hebben bijgedragen, werd het van belang geacht als sluitstuk een vervolgprogrammering tot stand te brengen gericht op de consolidatie van de academisering van de revalidatie en verankering van de wetenschappelijke infrastructuur. Om het draagvlak daarvoor te toetsen werd een brede consultatieronde gehouden bij zorgprofessionals, fondsen, financiers en patiëntenorganisaties. Unaniem werd aanbevolen een IIIe Programma Revalidatieonderzoek op te zetten. Daarbij ging de voorkeur uit naar voortzetting van effectstudies met focus op patiëntgeoriënteerde uitkomstmaten: autonomie, zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie en kwaliteit van leven. De integratie van het patiëntenperspectief in de revalidatiezorg dient verder vorm te krijgen. Het belang van e*vidence based* revalidatieonderzoek vanuit patiëntenperspectief werd ook in het overleg met fondsen en financiers uitdrukkelijk erkend.
Financiële ondersteuning is toegezegd door Fonds NutsOhra, Revalidatiefonds en Johanna KinderFonds / Stichting Rotterdams Kinderrevalidatie Fonds Adriaanstichting. De eigen sector was eveneens enthousiast voor een landelijke programmering. Revalidatie Nederland en de Nederlandse Vereniging van Revalidatieartsen ondersteunen om die reden ook het IIIe Programma Revalidatieonderzoek. ZonMw ondersteunt het programma in de uitvoering.

3. Doelstellingen

Algemeen
Het IIIe Programma Revalidatieonderzoek beoogt de kwaliteit van de revalidatiezorg te bevorderen en is het sluitstuk van de landelijke Programma's Revalidatieonderzoek I en II. Het IIIe Programma Revalidatieonderzoek concentreert zich op effectonderzoek vanuit patiëntenperspectief. De noodzaak voor effectonderzoek blijft onverminderd aanwezig. De focus ligt op patiëntgeoriënteerde uitkomstmaten: de revalidatie richt zich nadrukkelijk op bevordering van autonomie en zelfredzaamheid en verbetering van maatschappelijke participatie en kwaliteit van leven.
Het IIIe Programma streeft conform het Ie en IIe Programma naar landelijke afstemming en coördinatie van het revalidatieonderzoek. Coördinatie binnen een onderzoeksprogramma dient plaats te vinden vanuit een universitaire vakgroep revalidatiegeneeskunde (in casu de hoogleraar revalidatiegeneeskunde) of een universitaire vakgroep die nauw met de revalidatiegeneeskunde samenwerkt. Er dient gebruik te worden gemaakt van de ontwikkelde infrastructuur die tot stand is gekomen in de voorafgaande landelijke Programma's. Eerste geldstroom formatie dient aantoonbaar te worden ingezet bij de uitvoering van het onderzoek.
Naast nationale samenwerking wordt aan internationale samenwerking belang gehecht. Voorts dient er aandacht te zijn voor implementatie van onderzoeksresultaten.

Hoofddoelstelling
De algemene doelstelling kan worden uitgewerkt in twee hoofddoelstellingen:
a) versterking van onderzoek en b) verankering van de infrastructuur.
Verbetering van de kwaliteit van de revalidatiezorg staat hierbij voorop.

A. Versterking van kwalitatief goed en multidisciplinair onderzoek:

1. Onderzoek focussen op het effect van interventies vanuit patiëntenperspectief.
2. Focus op patiëntgeoriënteerde uitkomstmaten: autonomie, zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie en kwaliteit van leven.
3. Onderzoek uitzetten rondom uiteindelijk vier onderzoeksprogramma's.
4. Bevorderen van onderzoek waarin meerdere disciplines (en meerdere faculteiten), revalidatiecentra en afdelingen revalidatiegeneeskunde in algemene ziekenhuizen participeren.
5. Aandacht voor diversiteit.
6. Bevorderen van wetenschappelijke kwaliteit én maatschappelijke relevantie van onderzoek.
7. Aandacht voor implementatie van onderzoeksresultaten.

B. Verankering van de infrastructuur:

1. Een eigen bijdrage van de onderzoeksgroepen is verplicht. Eerste geldstroom formatie dient aantoonbaar te worden ingezet bij de uitvoering van het onderzoek.
2. In het onderzoek wordt samengewerkt met universitaire afdelingen, revalidatiecentra en afdelingen revalidatiegeneeskunde in de algemene ziekenhuizen.
3. Bevordering van wetenschappelijk onderzoek door klinisch werkzame revalidatiebehandelaars.

4. Toetsingscriteria

A. Versterking van onderzoek

Subdoelstelling	Doelstelling is bereikt als:
A1. Onderzoek focussen op het effect van interventies vanuit patiëntenperspectief.	▪ Het onderzoek dient zich te richten op het effect van interventies in de revalidatie vanuit patiëntenperspectief. Hierbij kan kennis uit aanpalende onderzoeksgebieden, o.a. biomechanisch, (neuro)fysiologisch, (neuro)psychologisch, pedagogisch, sociologisch, geïntegreerd worden in de klinische revalidatie. ▪ Relevante patiëntenorganisaties dienen in het onderzoeksprogramma vertegenwoordigd te zijn.
A2. Focus op patiëntgeoriënteerde uitkomstmaten.	▪ Het onderzoek richt zich op het effect van interventies waarbij verwacht mag worden dat significante resultaten worden geboekt op de ICF-domeinen activiteit en beperkingen, participatie en kwaliteit van leven. ▪ Het onderzoek wordt door patiëntenorganisaties getoetst op maatschappelijke relevantie en patiëntvriendelijkheid.
A3. Onderzoek uitzetten rondom uiteindelijk vier onderzoeksprogramma's.	▪ Per programma wordt een onderzoeksvoorstel uitgevoerd bestaande uit minimaal twee PhD deelprojecten. ▪ Het onderzoeksprogramma wordt gecoördineerd door de hoogleraar revalidatiegeneeskunde (tevens penvoerder) of door een hoogleraar (penvoerder) van een verwante of aanpalende discipline die nauw samenwerkt met de revalidatiegeneeskunde. ▪ Het onderzoek moet een aantoonbare relatie hebben met de gangbare revalidatiezorg.
A4. Bevorderen van onderzoek waarin meerdere disciplines (en meerdere faculteiten), revalidatiecentra en afdelingen revalidatiegeneeskunde in algemene ziekenhuizen participeren.	▪ In een projectgroep wordt zoveel mogelijk samengewerkt met verschillende disciplines zoals revalidatieartsen, paramedici, gedragswetenschappers,

	bewegingswetenschappers, biotechnici.
A5. Aandacht voor diversiteit.	▪ In elk project is aandacht voor diversiteitsfactoren zoals geslacht, leeftijd, sociaal-economische status en culturele achtergrond.
A6. Bevorderen van wetenschappelijke kwaliteit én maatschappelijke relevantie van onderzoek.	▪ Internationale publicaties in *peer reviewed* tijdschriften. ▪ Presentaties en publicaties voor financiers, patiëntengroepen, professionals, beleidssector. ▪ Internationale en nationale presentaties ook gericht op andere specialismen en onderzoeksgroepen in de zorg.
A7. Aandacht voor implementatie van onderzoeksresultaten.	▪ Elk onderzoeksprogramma dient in de eindfase een aanvraag in voor een implementatieproject.

B. Verankering van de infrastructuur

Subdoelstelling	Doelstelling is bereikt als:
B1. Een eigen bijdrage van de onderzoeksgroepen is verplicht. Eerste geldstroom formatie dient aantoonbaar te worden ingezet bij de uitvoering van het onderzoek	▪ Academische revalidatiekernen beschikken dankzij het Ie en IIe Programma over aanzienlijke en structurele formatie revalidatieonderzoek. Een deel van de eerste geldstroom formatie wordt ingezet bij de uitvoering van het IIIe Programma.
B2. In het onderzoek wordt samengewerkt met universitaire afdelingen, revalidatiecentra en afdelingen revalidatiegeneeskunde in de algemene ziekenhuizen.	▪ Universiteiten werken samen met revalidatiecentra en afdelingen revalidatie van algemene ziekenhuizen bij de opzet, uitvoering en implementatie van de projecten.
B3. Bevordering van wetenschappelijk onderzoek door klinisch werkzame revalidatiebehandelaars.	▪ Een relatie tussen wetenschap en kliniek moet herkenbaar zijn. ▪ Uitvoering door klinische werkzame revalidatiebehandelaars strekt tot aanbeveling. ▪ Cofinanciering van de klinisch onderzoeker door de instelling zelf strekt tot aanbeveling.

5. Thematiek

Het IIIe Programma Revalidatieonderzoek richt zich op effectonderzoek waarbij patiëntgerelateerde uitkomstmaten op de voorgrond staan. Het onderzoek is multidisciplinair. Inbreng vanuit andere vakgebieden en patiëntenexpertise is een vereiste.
Voor de nadere vormgeving van de programmering is het uitgangspunt dat de onderzoeksprojecten zichtbaar aansluiten bij de centrale thema's en de eigen doelstellingen van de financiers en de vragen vanuit het revalidatieveld.

Voor het IIIe Programma worden aanvankelijk drie onderzoeksprogramma's uitgezet.

1. Onderzoeksprogramma gefinancierd door Fonds NutsOhra en Revalidatie Nederland, onderzoeksprogramma voor revalidatieonderzoek bij volwassenen.

2. Onderzoeksprogramma gefinancierd door Fonds NutsOhra en Revalidatiefonds, onderzoeksprogramma voor revalidatieonderzoek bij volwassenen.

3. Onderzoeksprogramma gefinancierd door Johanna KinderFonds / Stichting Rotterdams Kinderrevalidatie Fonds Adriaanstichting en Revalidatiefonds, onderzoeksprogramma voor revalidatieonderzoek bij kinderen en jongeren.

Het gaat bij alle programma's om effectonderzoek bij patiëntengroepen die in hun autonomie, zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie en kwaliteit van leven worden bedreigd. Versterking van de eigen regie van revalidanten en hun naasten en bevordering van zelfmanagement zijn daarbij van groot belang.
De specifieke thematiek hangt samen met de centrale doelstellingen van elk fonds. Hier wordt een korte schets gegeven van de doelstellingen en centrale thema's van de betrokken financiers. Voor meer informatie wordt verwezen naar hun websites.

- *Fonds NutsOhra* (www.stichtingnutsohra.nl) stimuleert projecten gericht op extra benodigde zorg of faciliteiten om de maatschappelijke participatie en zelfredzaamheid van patiënten te vergroten. Specifieke aandacht wordt gevraagd voor patiëntengroepen die in de revalidatiezorg min of meer vergeten dreigen te worden.
- *Revalidatie Nederland* (www.revalidatienederland.nl) stimuleert de gemeenschappelijke beleidsontwikkeling op het gebied van de medisch specialistische revalidatiezorg. Voor Revalidatie Nederland is de toegevoegde waarde van de te onderzoeken interventies voor de revalidatiezorg een centraal thema.
- *Revalidatiefonds* (www.revalidatiefonds.nl) zet zich in om de positie van mensen met een lichamelijke handicap of chronische ziekte te verbeteren en stimuleert de deelname aan het alledaagse leven. Speciale aandacht gaat uit naar versterking van de eigen regie en bevordering van zelfmanagement zodat mensen met een lichamelijke handicap of chronische ziekte krachtiger worden en handvatten hebben om mee te doen in de samenleving.
- *Johanna KinderFonds* (www.johannakinderfonds.nl) en *Stichting Rotterdams Kinderrevalidatie Fonds Adriaanstichting* (www.kinderfondsadriaan.nl) ondersteunen projecten gericht op het vergroten van de participatie van kinderen en jongeren met een functiebeperking op weg naar een volwaardig en zelfstandig leven. Specifieke aandacht gaat uit naar de belasting van mantelzorgers.

6. Communicatie en implementatie

Kennisoverdracht en implementatie van de onderzoeksresultaten maken nadrukkelijk deel uit van het IIIe Revalidatieprogramma. In elk onderzoeksprogramma wordt aandacht besteed aan het tussentijds rapporteren, publiceren en implementeren van uitkomsten. Een voorwaarde hierbij is dat de betrokken financiers steeds worden vermeld. Afspraken hierover dienen vooraf door de programmacoördinatoren met de financiers te worden gemaakt.
Het gaat hierbij om de volgende zaken:

- opstellen van een communicatieplan
- tussentijdse rapportage aan de Stuurgroep en de financiers
- nieuwsbrieven of informatie via een goed toegankelijke website
- nationale en internationale publicaties en voordrachten
- presentaties en publicaties voor leken, professionals en beleidssector
- implementatietraject: in de eindfase van de uitvoering van het onderzoek wordt een voorstel voor een implementatieproject ingediend. Hiervoor zijn vooraf gelden gereserveerd.

7. Management en organisatie

Het IIIe revalidatieprogramma is een programma van de gezamenlijke financiers en wordt gefaciliteerd door ZonMw. Voor de uitvoering van het IIIe Programma wordt een Stuurgroep ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van inzettende partijen, een patiënt-expert en een deskundige op het gebied van innovatie en implementatie van revalidatieonderzoek. De Stuurgroep wordt ondersteund door ZonMw. ZonMw voert het secretariaat van het onderzoeksprogramma en van de Stuurgroep, de communicatie met de financiers en de monitoring van de onderzoeksprogramma's.
De taakstelling van de Stuurgroep behelst:

- het vaststellen van het algemene doel en kader van de programmering
- het beoordelen van projectideeën, uitgewerkte aanvragen, voortgangrapportages, eindverslagen en implementatieplannen
- het adviseren aan de betreffende financiers over de wetenschappelijke kwaliteit en relevantie van projectideeën, uitgewerkte onderzoeksaanvragen en implementatievoorstellen.

8. Beoordelingsprocedure

Beoordeling projectideeën
Projectideeën worden bij ZonMw ingediend. ZonMw heeft hiervoor formulieren beschikbaar (via ProjectNet).

- Beoordeling door Stuurgroep zonder referenten op klinische relevantie en globaal op wetenschappelijke kwaliteit: selectie kansrijke ideeën.

- Beoordeling door betrokken financiers op relevantie voor eigen organisatie: selectie relevante aanvragen.

- Overleg Stuurgroep en betrokken financiers: finaal oordeel over negatief of positief advies over de uitwerking van de aanvraag.

Beoordeling uitgewerkte aanvragen
Uitgewerkte aanvragen worden bij ZonMw ingediend. ZonMw heeft hiervoor formulieren beschikbaar (via ProjectNet). Het is niet mogelijk een uitgewerkte aanvraag in te dienen zonder projectidee te hebben ingediend.
Prioritering vindt plaats op basis van wetenschappelijke kwaliteit en relevantie. De beoordeling van de wetenschappelijke kwaliteit wordt gescheiden van de beoordeling van de relevantie.

a. Beoordeling **wetenschappelijke kwaliteit** door externe referenten

- Beoordeling van de wetenschappelijke kwaliteit door drie externe referenten. Bij de beoordeling door externe referenten wordt gebruik gemaakt van een scoringssysteem voor beoordeling van de wetenschappelijke kwaliteit door externe referenten. Dit scoringssysteem is gebaseerd op de formulieren die ZonMw hiervoor gebruikt.

- Wederhoor: de aanvrager schrijft een wederhoor op de referentencommentaren.

- Beoordeling door Stuurgroep: de aanvraag wordt op basis van referentencommentaren en wederhoor besproken in de Stuurgroep. Dit leidt tot een eindoordeel over de kwaliteit van de aanvraag.

b. Beoordeling relevantie

De Stuurgroep beoordeelt in aansluiting op de relevantiebeoordeling van het projectidee door de financiers nogmaals de relevantie. Voor de relevantiebeoordeling zijn ZonMw-beoordelingsformulieren beschikbaar.

c. Prioritering en advisering Stuurgroep

Op basis van de beoordeling van de kwaliteit en relevantie maakt de Stuurgroep een cijfermatige prioritering van aanvragen. Met behulp van een matrix worden wetenschappelijke kwaliteit en relevantie gewogen. De Stuurgroep adviseert de betrokken financiers over de beoordeling en prioritering van de aanvragen.

d. Finaal besluit door financiers

Door de Stuurgroep wordt met de betrokken financiers overlegd over de beoordeling van kwaliteit en relevantie, en de prioritering. De finale besluitvorming en honorering vinden plaats door de financiers.

9. Monitoring

Voor de monitoring worden de ZonMw-monitoringsformulieren gebruikt. Monitoring vindt plaats door de Stuurgroep. De Stuurgroep adviseert vervolgens de betrokken financiers. De financiers nemen het besluit over de voortzetting van de financiering.

10. Randvoorwaarden

Aanvankelijk worden drie onderzoeksprogramma's uitgezet.
De volgende randvoorwaarden gelden:

- Een onderzoeksvoorstel bestaat uit minimaal twee PhD deelprojecten die onderling met elkaar samenhangen.
- Uitvoering van deelprojecten door klinisch werkzame revalidatiebehandelaars strekt tot aanbeveling.
- Een eigen bijdrage van de onderzoeksgroepen is verplicht. Eerste geldstroom formatie dient aantoonbaar te worden ingezet bij de uitvoering van het onderzoek.
- Centrale coördinatie van een onderzoeksprogramma vindt plaats vanuit een UMC. Vaak zal dat de hoogleraar revalidatiegeneeskunde zijn, maar het kan ook een hoogleraar zijn die nauw samenwerkt met de revalidatie en revalidatie expliciet als aandachtsgebied heeft. De coördinator is tevens penvoerder.
- Binnen elk onderzoeksprogramma dient sprake te zijn van samenwerking tussen het coördinerende UMC en één of meerdere revalidatiecentra of afdelingen revalidatiegeneeskunde in een algemeen ziekenhuis.
- Binnen elk onderzoeksprogramma vindt samenwerking plaats tussen de revalidatiegeneeskunde en andere disciplines of faculteiten.
- Internationale samenwerking strekt tot aanbeveling.
- In elk deelproject is aandacht voor patiëntenperspectief en diversiteit.
- Een vertegenwoordiger van de relevante patiëntenorganisatie dient deel uit te maken van de onderzoeksgroep.
- Al bij het indienen van het voorstel dient de aanvrager de groepen te benoemen die belang hebben bij de onderzoeksresultaten.

11. Planning

➢ Publicatie oproep projectideeën	➢ 26 februari 2013
➢ Deadline indienen projectideeën	➢ 16 mei 2013
➢ Beoordeling relevantie door financiers	➢ 30 mei 2013
➢ Beoordeling kwaliteit en klinische relevantie door stuurgroep	➢ 30 mei 2013
➢ Vergadering stuurgroep	➢ juli 2013
➢ Besluitvorming financiers	➢ eind juli 2013
➢ Advies over uitwerking en ontrading	➢ midden augustus 2013
➢ Deadline indienen uitgewerkte voorstellen	➢ eind oktober 2013
➢ Deadline voor externe referenten	➢ midden november2013
➢ Deadline wederhoor	➢ begin december 2013
➢ Vergadering stuurgroep	➢ begin januari 2014
➢ Beoordeling en advisering aan financiers	➢ eind januari 2014
➢ Besluitvorming financiers	➢ midden februari 2014
➢ Brief honorering en afwijzing	➢ eind februari 2014
➢ Start uitvoering onderzoek	➢ binnen zes maanden

12. Budget

De inzettende organisaties hebben onderstaande bedragen toegezegd voor het IIIe Programma Revalidatieonderzoek.

Revalidatie Nederland	€ 880.000
Fonds NutsOhra	€ 600.000
Revalidatiefonds	€ 600.000
Johanna KinderFonds / Stichting Rotterdams Kinderrevalidatie Fonds Adriaanstichting	€ 300.000
Wetenschappelijke Vereniging van Revalidatieartsen	€ 12.000

In totaal is nu 2.392.000 euro toegezegd ten behoeve van het IIIe Programma Revalidatieonderzoek. ZonMw ondersteunt het programma in natura. Het IIIe Programma start met het uitzetten van drie onderzoeksprogramma's. In het najaar van 2013 wordt het vierde onderzoeksprogramma uitgezet. Hiertoe worden gelden van Revalidatie Nederland gereserveerd met eventueel aanvullende medefinanciering van andere financiers. Voor elk onderzoeksprogramma is totaal 600.000 euro beschikbaar. Er kan maximaal 560.000 euro als onderzoeksbudget worden aangevraagd. Voor het implementatieproject wordt 40.000 euro gereserveerd.